

Patryk Tomaszewski

ZDZISŁAW POLCIKIEWICZ, *TEORIA BEZPIECZEŃSTWA*, WYD. WYŻSZA OFICERSKA SZKOŁA WOJSK LĄDOWYCH, WROCŁAW 2012, SS. 230

Zdzisław Polcikiewicz był pracownikiem naukowym Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojska Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu a obecnie Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu. Swoją habilitację napisał na temat dowodzenia artylerią w działaniach wojsk lądowych.

Recenzowana książka porusza tematykę odnoszącą się do zagadnień związanych z teorią nauk o bezpieczeństwie. Każda nauka potrzebuje podbudowy teoretycznej stanowiącej pole wyjściowe do rozważań szczegółowych. Nauki o bezpieczeństwie ze względu na dynamiczny rozwój tej dyscypliny potrzebują usystematyzowania, wytyczenia pola badawczego i wskazania obszarów zainteresowań. Takiej próby podjął się profesor Polcikiewicz.

Zdzisława Polcikiewicza, napisał książkę mającą na celu usystematyzować wiedzę z zakresu teorii bezpieczeństwa, a jej odbiorcami mają być przede wszystkim studenci kierunku bezpieczeństwo narodowe, wewnętrzne, wojskoznawstwo oraz stosunki międzynarodowe.

Publikacja składa się z dziesięciu rozdziałów. Każdy z nich omawia podstawowe filary bezpieczeństwa, jego istotę a także ewolucję. Opracowanie dotyczy przede wszystkim zagadnień związanych z bezpieczeństwem międzynarodowym.

Szczególnie interesujący jest rozdział pierwszy porządkujący samą definicję bezpieczeństwa, która można postrzegać w ujęciu negatywnym lub pozytywnym. Autorowi udało się przedstawić w sposób klarowny najważniejsze koncepcje bezpieczeństwa i jego postrzegania, co nie jest zadaniem łatwym biorąc pod uwagę mnogość zarówno definicji jak i koncepcji dotyczących choćby rozgraniczenia między bezpieczeństwem narodowym a bezpieczeństwem państwa.

Często w naukach o bezpieczeństwie, dominuje podejście negatywne, w którym bezpieczeństwo jest postrzegane jako zabezpieczenie przed niebezpieczeństwami. Takie ujęcie prezentuje choćby C. Rutkowski, który postrzega bezpieczeństwo narodowe jako „stan świadomości społecznej, w którym istniejący poziom zagrożeń, dzięki posiadanym zdolnością

obronnym, nie budzi obaw, lęku o zachowanie (osiągnięcie) uznanych wartości”¹. Drugim ujęciem bezpieczeństwa, coraz częściej wskazywanym, szczególnie w odniesieniu do spraw wewnętrznych – to ujęcie pozytywne w którym bezpieczeństwo postrzega się jako proces mający na celu kształtowanie pewności przetrwania, posiadania oraz zapewnienia swobód rozwojowych danego podmiotu. Opiera się ono o kreatywną aktywność podmiotu, ma zatem cel pozytywny². Autor omawia w tym rozdziale również zmiany w postrzeganiu bezpieczeństwa, a także różne jego kryteria podziału na podmiotowe i przedmiotowe.

Podobny charakter ma rozdział III książki Z. Polcikiewicza. Autor prezentuje w nim zmienne w postrzeganiu bezpieczeństwa – od systemu westfalskiego, poprzez równowagę sił, koncert mocarstw, aż do teorii dwubiegunowości i koncepcji odstraszenia. Jasny wywód pozwala czytelnikowi zrozumieć ewolucyjny charakter bezpieczeństwa międzynarodowego. Autor przedstawia również determinanty wpływające na szybko zmieniający się charakter bezpieczeństwa – jak choćby zmiana w otoczeniu międzynarodowym i ściślejsze zależności w nim panujące, a także wpływ rozwoju naukowo-technicznego.

W rozdziale IV zaprezentowano także doktryny obronne wybranych państw, w tym Polski. Niestety Autor omawiając polską doktrynę obronną oparł swoje rozważania na opracowaniach Stanisława Kozieja, nie skorzystał zaś choćby ze Strategii Obronności RP. Rozdziale IV zabrakło również podrozdział omawiającą koncepcje bezpieczeństwa Unii Europejskiej, Wspólnej Polityce Bezpieczeństwa i Obrony czy też misjach petersberskich. Należy stwierdzić, że europejska perspektywa bezpieczeństwa została w pewnej mierze opisana w rozdziale X, w podrozdziale pt. „Europejska perspektywa bezpieczeństwa”³.

W rozpatrywaniu bezpieczeństwa międzynarodowego, zdarza się pominąć istotną kategorię państw, jaką są kraje neutralne. W rozdziale pt. „Neutralność jako sposób na zapewnienie bezpieczeństwa państwa” w sposób syntetyczny przedstawiono problem neutralności. Autor wyjaśnił genezę terminu i sposób jego rozumienia. Z punktu widzenia zaś polityki bezpieczeństwa, szczególnie ważne jest ujęcie mówiące o neutralności trwałej. W kolejnych podrozdziałach omówiono kształtowanie polityki neutralności, a także jej zastosowanie w konkretnych przypadkach. Jako przykłady Autor podaje nie tylko najbardziej znaną Szwajcarię, ale również Austrię, a także państwa które nie posiadają statusy trwałej neutralności, ale traktują ją jako wytyczną polityki bezpieczeństwa, jak choćby Finlandia i Szwecja. Wspomina też państwa jednostronnie deklarujące swą neutralność jak Mołdowa, czy też Turkmenistan. W rozdziale tym, Autor prezentuje także status państwa niezaangażowanego. W recenzowanym rozdziale, zabrakło tabeli w której ujęto by państwa neutralne i niezaangażowane – co przyczyniłoby się do jeszcze większej transparenacji wyводу.

W ostatnim X rozdziale, profesor Polcikiewicz, stara się przedstawić prognozy dotyczące bezpieczeństwa międzynarodowego. Słusznie zwraca uwagę na kłopoty z wprowadzeniem globalnych mechanizmów bezpieczeństwa, a także na słabość w jego zapewnieniu Organizacji Narodów Zjednoczonych. W rozdziale tym opisano znaczenie i zredefiniowanie zadań Paktu Północnoatlantyckiego. Słusznie zauważa Autor opracowania, że: „NATO musi odpowiadać na nowe wyzwania i zagrożenia w XXI w. i posiadać zdolność skutecznego reagowania na nowe zagrożenia militarne i niemilitarne, takie jak terroryzm, proliferacja broni masowego rażenia, wojna cybernetyczna, niebezpieczeństwa energetyczne i inne. Dlatego niezbędna jest

¹ Za: *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002, s. 15.

² Z. Polcikiewicz, *Teoria bezpieczeństwa*, Wrocław 2012, s. 15.

³ Ibidem, s. 211–213.

jego dalsza transformacja jakościowa, w tym reforma struktur dowódczych, modernizacja sił zbrojnych [...]”⁴.

Reasumując monografia dr hab. Zdzisława Polcikiewicza, jest książką o spójnej konstrukcji, oparta na najnowszej literaturze dotyczącej bezpieczeństwa. Odbiorca, czyli przede wszystkim student, spotka się w niej z jasnym i precyzyjnym wywodem. Autor dokonuje egzegezy pojęć, przedstawia różne aspekty bezpieczeństwa – skupiając się przede wszystkim, jak już wspomniano, na jego aspekcie międzynarodowym. Teoria bezpieczeństwa ciągle się kształtuje, wynika to choćby z dynamiki samego zjawiska. Autorowi udało się ująć w sposób syntetyczny najważniejsze kategorie i problemy z nią związane.

⁴ Ibidem, s. 207–208.